

DE VIER-DAAGSCHE ZEESLAG.

(11—14 JUNI 1666.)

Het liep tot aan het einde van het voorjaar 1666, dat 's lands vloot in zee kon steken.

De hoop, die men het vorig jaar op haar had gebouwd, was helaas op een harde teleurstelling uitgelopen. De zware nederlaag bij Lowestoft, waar Obdam Wassenaer met zijn admiraalsschip in de lucht was gevlogen, zat den Nederlanders nog in de leden, en De Ruyter, die na een wonderbaar stoutmoedigen en voorspoedigen tocht aan de Engelsche vangarmen was ontsnapt en aan het hoofd onzer marine werd geplaatst, had tevergeefs een ontmoeting met den vijand gezocht. Toen waren de herfststormen gekomen, die onze oorlogsschepen naar hun havens hadden gejaagd.

Doch nu, met het knoppen der boomen, begon ook de hoop weer te ontluikten, en de vaderlandlievende harten sloeger sneller, als ze onze oorlogsbodems, gereed om uit te zeilen, reeds ongeduldig op hun ankers zagen rijden.

Ons kleine volk zou 't zelf weer hebben uit te vechten; daar zat niet anders op. Want wel was Frankrijk in naam onze bondgenoot, maar wat gaf het? De Nederlanders verwachtten bitter weinig van dezen geallieerde; zij zouden zelf den arm uit den mouw moeten steken, en ze waren niet anders van plan.

Wat was het een prachtige vloot! Meer dan honderd oorlogsschepen, bemand met ruim 22.000 koppen! En een onvergetelijk schouwspel was het, toen die vloot, de zeilen uitgespreid als vleugelen, de wijde zee en den vijand zocht. Holland, Zeeland en Friesland hadden gewedijverd, om de keur hunner dapperste en beleidvolste officieren te zenden, en de Engelschen, die zoo onbeschaamd onze rechten hadden gekrenkt, zouden voor heete vuren komen te staan.

Op Vrijdagmorgen, 11 Juni, rapporteerde de wacht in de mars de nadering van vijandelijke wimpels. Het was een Engelsche vloot, onder bevel van den ruwen maar dapperen Monk, vroeger generaal bij de landmacht, die de gebruikelijke militaire kommando's maar niet kon vergeten en „Rechts uit de flank!" bulderde, als het roer stuurboord moest.

De Ruyter had nu te beslissen, of hij den strijd zou aanvaarden. De wind was ongunstig, en de vijand had de loef. Maar daar stond tegenover, dat Monk zijn vloot had verzwakt, door Prins Robert met een eskader naar het Zuiden te zenden, teneinde de Fransche zeemacht in 't oog te houden.

De Ruyter seinde aan de gezagvoerders, dat de vloot zich gereed moest maken voor den strijd, en Cornelis Tromp begon tegen den middag den slag, die spoedig algemeen werd. Van weerskanten werd met groote verwoedheid gestreden. De Engelschen vochten, om hun meerderheid op zee te behouden; de Nederlanders om den blaam van Lowestoft uit te wisschen.

Cornelis Evertsen I, de bevelhebber der Zeeuwsche vloot, viel als een held, bedekt met roem en wonden; de kapiteins Van Treslong en Blok werden het laatst op de kommando-brug gezien, te midden van de vlammen, die hun schepen verteerden. Geen van beide vloten wist van wijken; want niemand achtte zich geslagen. Tot diep in den avond werd gevochten, en den geheelen nacht werd doorgewerkt, om de kardoezen te vullen, de lekken te stoppen, en de versplinterde masten en de verscheurde zeilen te herstellen.

Bij het krieken van den volgenden morgen seinde De Ruyter alle vlagofficieren aan boord. Hij beschikte nog slechts over vijftig schepen, want Cornelis Tromp had in zijn brieschenden strijd met zijn smaldeel van dertien schepen de verbinding met de hoofdmacht geheel verloren. Het

stond nu 50 tegen 50 schepen; de balans stond in evenwicht. Doch de Engelsche schepen waren zwaarder gebouwd, sterker bemand en krachtiger bewapend dan de Nederlandsche, en daardoor sloeg de schaal ten gunste der Engelschen door.

Tromp herstelde echter die wanverhouding; zijn eskader doemde triomfantelijk op aan den gezichtende, en De Ruyter heescht het signaal: „Aanvallen!"

In wolken en vlammen voeren de vijandelijke vloten elkander voorbij, terwijl de kanonnen donderden, een hagel van lood en ijzer door het want gierde, en de schepen in hun voegen kraakten.

Doch de wind ging liggen; het werd bladstil; en er trad een ongewilde wapenstilstand in, totdat om half elf de koelte weer aanwakkerde. De Ruyter deed nu alles, wat in zijn vermogen was, om een beslissing te verkrijgen, toen een wanhopige strijd midden in de Engelsche vloot hem deed begrijpen, dat de stoutmoedige Tromp weer door vele vijanden was omsingeld.

De Ruyter brak de doodelijke omsingeling, waarin zijn wapenbroeder was bekneld, maar raakte daarbij zelf in een deerlijk gevaar, en slechts door het schranderst beleid gelukte het den genialen vlootvoogd, zich weer bij zijn hoofdmacht te voegen.

Intusschen had men in onze zeehavens reeds bemerkt, welk een geduchte strijd er was ontbrand. Men luisterde in ademlooze spanning naar het geschutvuur uit de wijde verte, en de bemanningen van de doornagelde Nederlandsche oorlogsschepen werden overstelpst met vragen, hoe het stond met den zeeslag.

De dappere zeerobben hielden niet van opsnijden. Ze zeiden, dat het een harde karrewei was. Hun wenkbrauwen waren gezengd, hun gezichten door het buskruit geblaakt, en er lagen bloedvlekken op hun buizen.

De avond daalde. De Engelsche vloot was voor het geweldig vuur uit de Nederlandsche vuurmonden eenige mijlen afgedeinsd, doch het doel, dat de Nederlanders voor oogen zweefde, was niet bereikt, zoolang de vijand de zee niet had ontruimd.

De Zondagmorgen brak aan. — En het was de eerste Pinksterdag....

Doch er kon van rusten geen sprake zijn. De Engelschen weken naar hun kusten, en de Nederlandsche vloot volgde hen zoo snel mogelijk, als de jachthond het wild. Soms kliefde een bliksemstraal den horizon, gevolgd door een doffen slag. Het waren de reddeloos geschoten schepen der Engelsche oorlogsvloot, die op Monks bevel in de lucht vlogen.

Zoo naderden de Engelsche schepen de zandplaten, die zich uitstreken voor den mond der Theems. „The Royal Prince," waarop George Ascue de witte admiraalsvlag had gehechen, raakte op die gevaarlijke banken vast; Ascue moest zich overgeven aan onzen schout-bij-nacht Sween, en Tromp wilde dezen oorlogsbodem, het prachtigste en sterkste schip der vijandelijke marine, als prijs naar een vaderlandsche haven laten brengen.

Doch De Ruyter was er vierkant tegen. Hij liet de lont ontsteken, en „the Royal Prince" vloog met haar 92 metalen kanonnen in de lucht. Toen herinnerden zich de Nederlandsche matrozen, dat heden de ondergang van Wassenaers admiraalsschip verjaarde, en een groot gejuich weerklonk van onze vloot.

Het gejuich echter verstomde, toen de mare de ronde deed, dat Prins Robert met zijn eskader in aantocht was. Er werd bij verteld, hoe het Zeeuwsch eskader onder den knappen vice-admiraal Bankert en het Friesch eskader onder admiraal Tjerk Hiddes de Vries, een zeeman van noest beleid, nog alles in het werk hadden gesteld, om Prins Robert af te snijden. Tevergeefs echter. En laat in den avond voegde Prins Robert zich bij de vloot van admiraal Monk.

Prins Robert rapporteerde aan Monk, dat hij nergens een Franschen oorlogswimpel had kunnen ontdekken. 't Was te begrijpen. Koning Lodewijk dacht er niet aan, de Nederlanders bij te staan. En terwijl zijn oorlogsvloot rustig

in de Fransche havens lag, verkneuterde zich de Zonnekoning er in, dat de twee machtigste Protestantsche zee-mogendheden elkander naar de keel vlogen.

De Ruyter voorzag intusschen een zwaren strijd. De komst van Prins Robert beteekende, dat de vijandelijke vloot met twee en twintig versche schepen werd versterkt, en van Londen waren bovendien nog drie oorlogsschepen afgezonden. Dat waren er vijf en twintig zamen, en de Engelschen waren nu stellig in de overmacht.

Dien nacht, van Pinksterzondag op Pinkstermaandag, sliep De Ruyter niet. Hij riep tot God; op zijn knieën gebogen, smeekte hij de zege af voor het vaderland, en toen de morgen daagde, seinde hij eerst den kriegsraad, daarna alle kapiteins aan boord. Hij was vastberadener dan ooit, want in zijn gemeenschapsoefening met God had zijn geest onsterfelijke krachten ingedronken. Een edele toewijding weerspiegelde zich op zijn gelaat, en terwijl hij sprak, stortte hij zijn vaderlandsliefde, zijn geestdrift over in de harten zijner helden.

De Engelsche vloot kwam statig aanzeilen, en te half tien in den voormiddag brak de Nederlandsche vloot op de vijandelijke slagorde in. Zij brak er doorheen met onweerstaanbare kracht; en te twaalf uur nog eens, en te drie uur voor de derde maal!

Bij die laatste stoutmoedige doorbraak vlogen drie onzer schepen in brand, doch door de tegenwoordigheid van geest der kapiteins werd het vuur op twee schepen gebluscht. Het derde echter was niet meer te redden, en het vloog in de lucht, met een geweld, dat de dapperste harten sidderden.

De zon neigde langzaam ter Westerkim, en nog was er geen beslissing gevallen. Onze matrozen waren vermoed, uitgeput, afgestreden door een zeeslag, die zijn wedergade niet had gehad in de wereldgeschiedenis en vier dagen had geduurd. Doch daar zagen ze de bloedvlag omhoog gaan aan den top van den mast op De Ruyters admiraalschip en met een laatste opflikkering hunner kracht grepen onze matrozen naar de scherpe enterbijlen.

De strijd werd allergeweldigst. Van twee kanten stormden de Nederlanders op het Engelsche centrum in; de Engelschen raakten in een kruisvuur van hagel en schroot. Zes vijandelijke oorlogsbodems werden met de enterbijlen veroverd, en alle zeilen bijzettend, namen de Engelschen de vlucht, door de Nederlanders heftig vervolgd, totdat een zware nevel aan de scherpe jacht een einde maakte.

Het verlies der Nederlanders bedroeg aan dooden 800 man, en vier hunner schepen werden een prooi der vlammen. Voor dien prijs werd een der schitterendste overwinningen ter zee behaald.

De Engelschen verloren 5000 man aan dooden; 3000 Engelschen werden krijgsgevangen gemaakt, en terwijl de zes geënterde vijandelijke oorlogsbodems als overwinningstroeën onze havens werden binnengebracht, werden zeventien vijandelijke oorlogsbodems vernield, en het overschot der vijandelijke vloot bereikte geheel ontredderd de Engelsche kust.

Daar heerschte een groote vreugde in ons vaderland. Onze oorlogsschepen voeren als teeken der schitterende zegepraal met zijden vlaggen in top onze havens binnen, en de zee had rust van den vijand.

Maar de Engelsche Koning Karel II fronste te midden van zijn feestpartijen toch even de wenkbrauwen bij het aanschouwen van zijn zoo deerlijk geteisterde vloot, en hij zeide tot zijn hovelingen de merkwaardige woorden: „Ik zal een dankstond laten houden, want anders gaan ze nog zeggen, dat de Hollanders ons verslagen hebben.”

En die Engelsche dankstond vormde het schaamteloos naspel van den vierdaagschen zeeslag, nu tweehonderd vijftig jaar geleden, die den roem en den luister der Zeven Provinciën bevestigde.

L. P.

JOEAN-TSJI-KAI.

Dat Joean-tsjai-kai, de president van de groote Chinese republiek, overleden is, konden we in ons vorig nummer nog juist melden. We hebben hem meermaals in „Timotheüs” genoemd, en geen wonder; Joean behoorde tot de grootste mannen van onzen tijd.

Hij was geboren in 1859 en liep dus naar de zestig. Dat hij in de geheele wereld bekend is geworden, dagteekent pas van de laatste vier of vijf jaren, en zijn roem is dus begonnen toen hij de vijftig reeds voorbij was. Maar in China was hij meer bekend. Reeds op zijn zeven en twintigste jaar was hij kommandant van een deel van het leger, en toen reeds toonde hij, ver te staan boven zijns gelijken.

In 1898 heeft hij moeten kiezen tusschen de keizerin-weduwe, die de macht in handen wilde houden, welke ze reeds sedert 1860 uitoefende, en den keizer, dien ze in onmondigheid gehouden had. De keizer zond Joean uit om de keizerin gevangen te nemen, maar Joean deed het omgekeerde. Toen werd hij de rechterhand der oude regentes, en een hand, die eenmaal wijzer toonde te zijn dan het hoofd. Dat was bij den Bokseropstand van 1900.

De keizerin had een geheim bevel gegeven, dat alle vreemdelingen gedood moesten worden, maar Joean, die de wraak van Europa zag aankomen, deed alsof hij dat bevel voor een valsch bericht hield, en zond boden om nadere bevestiging te vragen, en hij gaf die boden last, zoo langzaam mogelijk te reizen. Het kwam uit, zooals Joean had verwacht, en de keizerin kon zich redden, door op de list van Joean-tsjai-kai in te gaan.

De keizerin stierf, de keizer op denzelfden dag; een kind werd opvolger, en de nieuwe regent hield niet van Joean. Maar het volk hield niet van den regent, die immers ook een Mandsjoe was, en er ontstond een revolutie, die daarmee eindigde, dat de regent werd afgezet, de keizer onttroond en Joean-tsjai-kai tot president werd gekozen in Maart 1912.

Tegenover de vreemdelingen gedroeg hij zich steeds vriendelijk; het Christendom beschermdde hij, al was hij zelf geen Christen. Eerst scheen het, of hij zelfs alle godsdiensten gelijk wilde verklaren, maar hij keerde toch weer terug tot den staatsgodsdienst, de leer van Confucius. Bij dien godsdienst behoort echter een keizer, en het scheen een oogenblik, of Joean zelf keizer zou worden. Er kwam echter groot verzet, zóó groot, dat de eene provincie na de andere zich onafhankelijk verklaarde, naar men zegt reeds acht van de achttien. Men vreest dan ook, dat de president geen natuurlijken dood gestorven is.

De vice-president Joean-Loeng treedt nu als president op, doch het is te vreezen, dat de verwarring in het verwarde land thans nog grooter zal worden.

A. L.